

GLASBA.

Marko Bajuk: **Zbirka slovenskih narodnih pesmi.** Besede zapisal dr. J. Debevec. IV. zvezek. V Ljubljani 1912. Založila Katoliška Bukvarna. — Zbirka obsega 24 lepih slovenskih narodnih pesmi, in sicer devet za moški, dvanajst za mešani, tri za ženski zbor. Večina pesmi (22) je iz Cerknice, med njimi največ zdravic. Pesmi so poštene vsebine ter čedno v pristno narodnem tonu harmonizirane; sigurno se bodo prikupile vsakomur. Posebno markantne so: št. 9 (Oj vinček moj) in št. 13 (Jutranjica).

Ant. Foerster: **III Ecce Sacerdos magnus** ad recipiendum episcopum in canonica visitatione ad IV voces inaequales. Op. 12. Editio II. Labaci 1912. Pretium Cor. — 60. Trije preprosti in lahko izvedljivi, a lepi in blagohlasni moteti: dva za mešani, eden za moški zbor.

Dr. Franciscus Kimovec: **X Tantum ergo** quattuor vocum inaequalium partim a capella, partim cum organo. Labaci, 1912. Pretium 1 K. Založilo Cecilijino društvo. — Med spevi te vrste so dr. Kimovčevi brezdvomno med prvimi in najboljšimi, kar

jih je prišlo na svetlo bodisi pri nas, bodisi kjerkoli drugje. Dr. Kimovčev stavek je krepak, semtertje malo drzen, a vseskoz logičen; zanimiv in prikupljiv vsled bogate harmonike in zelo spretne kontrapunktike. Dr. Kimovčeve skladbe izvečine niso posebno lahke, istotako tudi Tantum ergo ne, a zaslužijo v polni meri, da se naši glasbeniki — zlasti cerkveni organisti — pevovodje pridno bavijo ž njimi ter jih dobro naštudirane na svojih korih pogosto izvajajo.

Stan. Premrl: **Requiem** pro una voce cum organo. Labaci, 1912. Pretium 1·20 K. Založila Katoliška Bukvarna. O tem svojem delu si dovoljujem omeniti samo, da sta ga strokovnjaka P. Hugolin Sattner v „Slovcu“ in dr. Kimovec v „Cerkvenem Glasbeniku“ prav ugodno ocenila in najtopleje priporočila.

Katoliška Bukvarna v Ljubljani je izdala v zadnjem času skrbno sestavljen **Katalog domače cerkvene in posvetne glasbe**, za nameček pa še pregled važnejših del tujih skladateljev. Katalog je v resnici zanimiv in poučljiv. St. Premrl.

UMETNOST.

Slovenska umetniška razstava. Ves oktober in polovico novembra so bila po daljšem presledku zopet enkrat odprta vrata prijaznega paviljona pod ljubljanskim Tivolijem. Star plakat, ki ga že par let poznamo kot znanilca slovenskih umetniških razstav, je zopet na oglih naših ulic vabil šetalce v skromno, a zato po svoji zunanosti nič manj dostojno zavetišče najnovejše slovenske umetnosti. — Dosedaj sicer nisem imel prilike videti vseh naših razstav, kar jih je že priredil Jakopič v svojem paviljonu; zapomnil pa sem si posebno jubilejno razstavo, ki je bila poučen pregled o razvoju slikarstva zadnjih 60 let pri nas, čeprav sem prepričan, da je bil ta pregled zelo nepopoln, a pri naših razmerah pač ne more biti boljši. Veliko je, da smo za enkrat toliko javnosti zaupali. Pozneje sem videl nekaj slovenskih slik na Dunaju v Secesiji, kjer so kljub temu, da so bile v zelo slabi luči, napravljale dober vtis; dasi jih je bilo le majhno število, so med množico drugih vendar vse obiskovalce opozarjale nase in tu sem se prvič zavedel, da je delo naših sedanjih slikarjev nekaj, kar lahko pokažemo v vrsti tujih podobnih smeri; drugič, da ima svoje izrazite posebnosti, ki kljub neznatnosti del, katere razstavljajo naši ljudje, govore o tem, da so to dela ljudi, ki jih veže nekaj več kakor vez njihove skupne struje z ostalo enakovrstno, srednjeevropsko. Pozneje sem videl dela naših ljudi v velikem številu razstavljena v Belgradu. Nočem trditi, da so razstavili najboljše reči, ker sem mimogrede semintje videl že tudi boljše. Toda v primeri z drugimi jugoslovanskimi deli sem se tu prvič zavedel, da so naši umetniki poleg nekaterih Hrvatov med vsemi najbližji razvoju velike umetnosti v srednji Evropi; tudi Bolgari in Srbi posnemajo moderna tehnična stremjenja splošnega razvoja; a vsa ta dela

govore samo o posnemanju stremljenj, ki so jih mladi ljudje videli na Francoskem ali v Nemčiji, — o kaki samostojni osebnosti med njimi pa ni govora. — Sedaj sem jih zopet gledal v Ljubljani. Odkrilo se mi je še tretje: Oni niso samo v naših skromnih razmerah samostojna individualnost v okviru velikega srednjeevropskega slikarskega razvoja; niso po svojih stremljenjih samo med najnaprednejšimi vrstami jugoslovanskih umetnikov, ampak tudi med njimi samimi se mi je ob tej priliki odkrila vrsta jasno orisanih umetniških osebnosti. Namen zadnje razstave gotovo ni bil v prvi vrsti to stran poudariti, — to je moj osebni doživljaj, ki je utemeljen v naznačenem razvoju mojega opazovanja, a osebno se mi zdi ta pridobitev zadnje razstave najvažnejša. — O zadnji kot o vsaki naši razstavi smo čitali že itak dosti v naših časopisih, političnih in drugih; dvomim pa, da bi imelo dosedaj od teh poročil kaj koristi občinstvo, kateremu so namenjena, še manj pa bržkone razstavljalci. Zato ne bom hodil po izhojenih sledéh. — Samo nakratko bom poudaril glavne misli, ki sem si jih napravil ob tej razstavi. Prvič, sem dejal, se mi je odkrilo nekaj čisto določenih osebnosti naše v prvi vrsti slikarske umetnosti. To so: Jakopič, Grohar, Sternén, Jama, Vavpotič, Vesel. Nisem jih brez vzroka navedel v tej vrsti; seveda bi jih bil ravnotako lahko narobe. Dveh med njimi ni mogoče zamenjati; niti tistih, ki sta si najbližja — čim dalje sem jih ločil v tej vrsti, tem večji je kontrast med njimi; čim bliže so si v tej vrsti, tem večje sorodstvo. Ta vrsta gre od skrajnega barvnega impresionizma pri Jakopiču čez probleme svetlobe in ozračja v družbi z rešitvijo te naloge samo s sredstvi barve do vedno določnejšega označevanja telesnih oblik v polni dnevni luči in komplicirani ali omejeni razsvetljavi notranjih prostorov

kot pri Vavpotiču in Veselu. Pri prvem delu navedene vrste naših umetnikov je glavno veselje nad osvojitvijo ene poti zunanjega sveta, ki so si ga s svojimi zmožnostmi v eni ali drugi smeri priborili od narave, pri drugem delu pa stopa tudi duševna stran v ospredje, ki se potencira pri Veselu do koncepcij, ki nam niso neposredno jasne ali pa se nam zdi ta rešitev skoro banalna (krotenje moči; usoda umetnikova), ker so bili kljub temu nagí akti v različnih pozah za Vesela važnejši kot pa ideja v svoji nujni jasnosti. — Poleg te centralne skupine zadnje razstave moramo med slikarji omeniti posebno Hinka Smrekarja kot karikaturista čisto nenavadnih zmožnosti za naše razmere. Vse karakteristične poteze na človeku tako porabi, da je vtis izboren; njegov duh je silno prožen, zato tudi ne zapade šabloni in najde vedno novih duhovitih motivov na svojih »modelih«. Ta duševna prožnost ga vodi tudi na polje pravljíčne ilustracije, toda ta se mu posreči le, kadar je tudi humoristična, samo naivna mu pa ne odgovarja posebno. — Tratnik je razstavil samo eno veliko risbo »Obupana mati«, ki je pa ena najsilneje učinkujočih reči na razstavi. — Gaspari je primitíven umetnik, ki precej dobro komponira različne narodne motive, na pot samostojnega ustvarjanja, četudi se ponuja kot narodno blago, mu ne bomo sledili. — Med slikarji opozarjata nase tudi Anica Zupanec in Perhavec, ki stremita po stopinjah svojih učiteljev za novimi načini slikarskega izražanja. Posebno Anica Z. se mi zdi prav spretna učenka Weissgärberjeva. — Tudi kiparjev ne smemo prezreti. Za izrazom stremi med njimi posebno Dolinar, ki rad poizkuša svojo silo na portretu. Markantno delo je Jakopič. Štefic je začetnik, a že ob teh začetkih se mi zdi, da stopijo daleč v ozadje Zajčeve skice, — povodenj nagih teles, komponiranih šablonsko po potrebi kot osnutki za gípsaste kipce.

Štefic je duhovitejši in monumentalnejši v kompoziciji in izvedbi. — To je kratka slika zadnje razstave. Dokazuje, da našim umetnikom ne manjka resnosti, duševne sile in tehnične spretnosti. Naše občinstvo gre sicer v razstavo, a ko se vrne, pravi, da naših umetnikov ne razume. Seveda ne, ker gre razumevat tje, kjer sploh ne gre za razumevanje. Glej, primerjaj — in uživaj to, kar ti ugaja! Druge poti ni. Kdor je ukovan v okove tradicionalnega okusa, se jih bo edino na ta način oprostil; lahko mu spišemo debele knjige, a ne bodo ga izpreobrile, če ga ne izpreobrbejo dela sama, samo ogniti se jih ne sme. — Razstava ni zbirka najboljšega, česar so umetniki zmožni, ampak samo dokaz, da živijo, se razvijajo in mislijo v bodočnost, čeprav jih občinstvo prezira. Zato je najbolj napačen sklep, ki ga naše občinstvo izvaja, ko vidi te slike, da naši umetniki niso nič več in nič drugega zmožni kot tega, kar so razstavili. Ako razstavljajo v prvi vrsti skice, sklepa občinstvo, da niso zmožni celotnih slik, ali celo, da so preleni zanje; ako razstavljajo samo posvetne predmete, — da niso zmožni dela za cerkve itd. Takih napačnih konsekvenc bi lahko več naštel. Zato bi se mi zdelo jako umestno ako bi tudi tozadevno enkrat naši slikarji, kiparji in arhitekti, kolikor se jih je oprostilo okov zastarelega okusa, pokazali svoje misli in načrte. To bi vzbudilo javno diskusijo, in naj bi bila ta v posameznih slučajih s stališča umetnika še tako malenkostna, dà, celo pogosto smešna — korist bi bila gotovo obojestranska, posebno pa stvarna. Po naših cerkvah se še veliko slika, a žal večjidel tako, da bo mogoče že prihodnja generacija odstranjala ta dela, ker ni nobenega dvoma, da se širi iz velikih mest boljši okus, ki bo enkrat pravtako kot danes izobrazba prodrl v najširše sloje."

Dr. Fr. Stelè.

BOLGARI POBIRAJO MRLIČE PRED ČATALDŽO.